

I NORGE VÆLGER HVER ANDEN EN ERHVERVS- UDDANNELSE

TEMAANALYSE

Hvis vi i Danmark var lige så gode til at få unge til at vælge en erhvervsuddannelse som i Norge, så ville der gå 14.000 ekstra elever på de danske erhvervsuddannelser. Hvis flere skal vælge en erhvervsuddannelse, så skal vi lære af det norske erhvervsuddannelsessystem.

Norge er karakteriseret ved fleksible og gennemskuelige erhvervsuddannelser

I de kommende måneder skal regeringen og Folketingets partier tage stilling til ideen om en såkaldt højere praktisk eksamen "hpx'en", som Reformkommissionen ledet af professor Nina Smith foreslog sidste år.

En ny analyse af det norske uddannelsessystem foretaget af SMVdanmark viser, at etableringen af en ny ungdomsuddannelse, hpx'en, rummer et potentiale til at få tusindvis af flere unge til at vælge en erhvervsuddannelse, når man ser på den norske model.

I Norge har man efter 9. klasse mulighed for at vælge at gå to år i et praktisk gymnasie efterfulgt af to år i lære, hvilket ligner den foreslåede model om en hpx. En nærmere analyse af det norske elevoptag viser, at den norske model er effektiv til at få unge til at vælge en erhvervsuddannelse.

Hovedpointer fra undersøgelsen

- I Norge vælger ca. 50 pct. af de unge en erhvervsuddannelse efter grundskolen, mod cirka 20 pct. i Danmark.¹
- Hvis vi i Danmark var lige så gode til at få unge til at vælge en erhvervsuddannelse, ville der gå 14.000 ekstra elever på de danske erhvervsuddannelser.
- Den norske model kendt som 2+2-modellen er kendetegnet ved et system, der er lettere at gennemskue for de unge, med mulighed for senere sporskifte til en anden uddannelse og med en udskydelse af det endelige valg af uddannelse.
- Siden 2015 har man med 2+2 modellen øget andelen af unge, der vælger at gå i lære fra 42,2% til 49,8% og i modsætning til i Danmark vælger flere og flere norske unge de seneste år en erhvervsuddannelse/ at gå i lære ift. gymnasiet, der omvendt taber terræn.

---

¹ Bagom de norske ungdomsuddannelser". Tænk tanken DEA, 2019

Norge er i perioden fra 2018-2021 lykkedes med at få flere indskrevet på en erhvervsuddannelse. Konkret mere end

5.000 flere

Den norske 2+2 model

I arbejdet med at gøre de danske erhvervsuddannelser mere attraktive, bør vi se mod, hvad der virker i udlandet. Særligt de lande, der tilnærmelsesvis ligner Danmark.

Norge har som Danmark også et vekseluddannelsessystem, hvor en del af uddannelsen foregår i en virksomhed. Dog er opbygningen noget anderledes, da man i Norge først er to år på erhvervsskolen og dernæst typisk to år i praktik (2+2-modellen). En anden central forskel er, at man efter afslutningen af andet skoleår i Norge kan skifte retning til et studieforberedende uddannelsesprogram på det tredje år, der minder om HF. Programmet giver studiekompetence og ret til at søge ind på universitetet. Dermed undgår man den negative "dead end" effekt i det danske erhvervsuddannelsessystem, da de norske unge kan udskyde valget af, om de vil være faglærte eller studenter til et senere tidspunkt end i Danmark (det tredje år på ungdomsuddannelsen). Det er dog værd at nævne, at Norge har større udfordringer med frafald og at for få af eleverne, der starter på det studieforberedende uddannelsesprogram består. Her bør vi i dansk side holde fast i vores model og imødegå disse potentielle udfordringer.

På trods af dette vælger flere og flere norske unge de seneste år en erhvervsuddannelse/gå i lære ift. gymnasiet, der omvendt taber terræn² og flere og flere unge nordmænd kommer i lære i en virksomhed.

Derudover er det værd at bemærke at man i Norge i juli 2023 valgte yderligere at styrke retten til omvalg i det norske system med den nye oplæringslov³, der forventes at træde i kraft fra august 2024. Det er her interessant, at man yderligere styrker retten til omvalg, hvilket tyder på, at de

---

² <https://www.ssb.no/utdanning/utdanningsniva/artikler/fakta-om-utdanning-2023> & <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/attachment/408682?ts=16f7ff04f48>

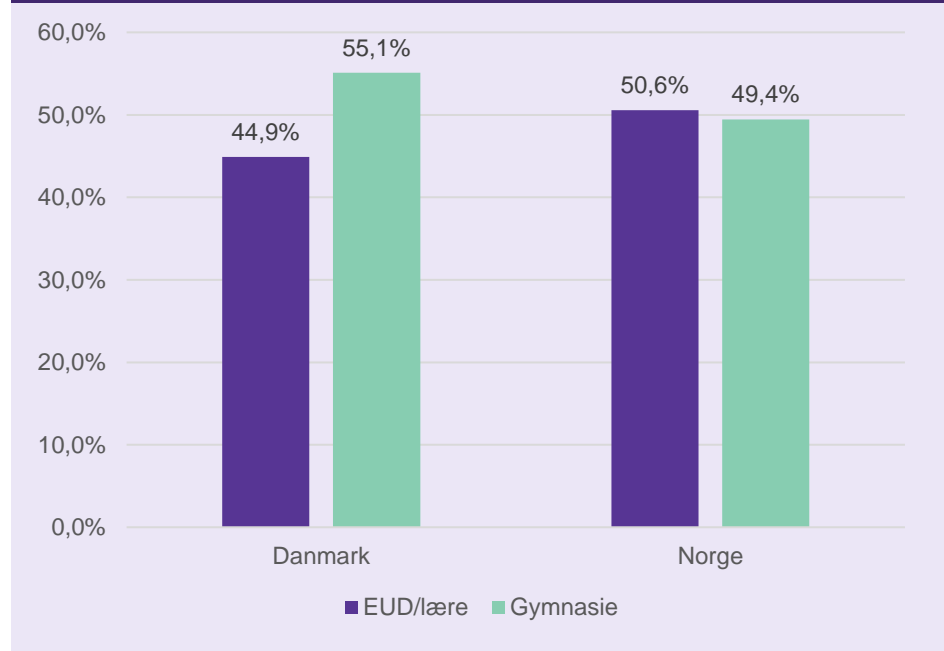
³ <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/stortinget-har-vedtatt-ny-opplaringslov/id2989693/?expand=factbox2989696>

norske erfaringer med omvalg alt andet lige, må være positive, også selvom denne ret i det norske system er ganske vidtgående.

SMVdanmark foreslår konkret, at man foretager en dyberegående analyse af de norske erfaringer med 2+2 modellen og dens anvendelighed i Danmark.

Der går 5,7 pct. point flere unge på de norske erhvervsuddannelser sammenlignet med Danmark. Det ville svare til 14.000 ekstra.

Den procentvise fordeling af populationen i ungdomsuddannelsessystemet i hhv. Norge og Danmark i 2021.

Kilde: Analyse fra SMVdanmark baseret på udtræk fra ssb.no & dst.dk

Analyse af 2+2 modellens potentiale i Danmark

SMVdanmark har indsamlet data fra Norge, der viser, hvad de norske unge, der har taget to år på erhvervsskole under denne model, vælger at lave året efter (altså om de går i lære, tager et studieforberegende år eller fx falder fra).

I 2015 afsluttede 30.700 elever de første to år i 2+2-modellen og af dem gik 42,2% derefter i lære året efter. Men i 2022 var denne andel tal steget til 49,8% (en stigning på 7,5 pct. point eller i runde tal 3.000 ekstra i lære). Bemærkelsesværdigt er, at antallet af elever, der afsluttede de første to år på skolen, også steg fra 30.000 i 2015 til 32.500 i 2022.⁴ Det er samtidig med, at Norge siden 2018 har haft faldende ungdomsårgange (med 2023 som eneste undtagelse)⁵, altså vælger en større og større andel af de unge dette uddannelses tilbud og en større andel af dem bliver faglærte af denne ordning.

De norske tal indikerer, at den norske 2+2-model har vundet popularitet, og at flere elever vælger at gå i lære efter de to år i skolen. Dette kunne have vigtige implikationer for diskussionen om hpx'en i Danmark og dens potentielle effekt på unges uddannelsesvalg og arbejdsmarkedstilpasning.

Behovet for at lade sig inspirere af udenlandske succesfulde tiltag er aktualiseret efter, at [søgningstallet](#) til ungdomsuddannelserne i Danmark viser, at søgningen til erhvervsuddannelserne stadig står i stampe.

Værst står det til i Region Hovedstaden, herunder særligt Nordsjælland, samt de større byer København, Aarhus og Odense, hvor kun 10-15 pct. af en ungdomsårgang vælger en erhvervsuddannelse. SMVdanmark anbefaler, at man i de større byer lader sig inspirere af campus tankegangen, som man har haft succes med hos Kuben Yrkesarena i Oslo. Her har man skabt et supercampus, og Kuben har siden 2016 øget sit elevtal fra [2.100](#) til [2.500](#) elever.

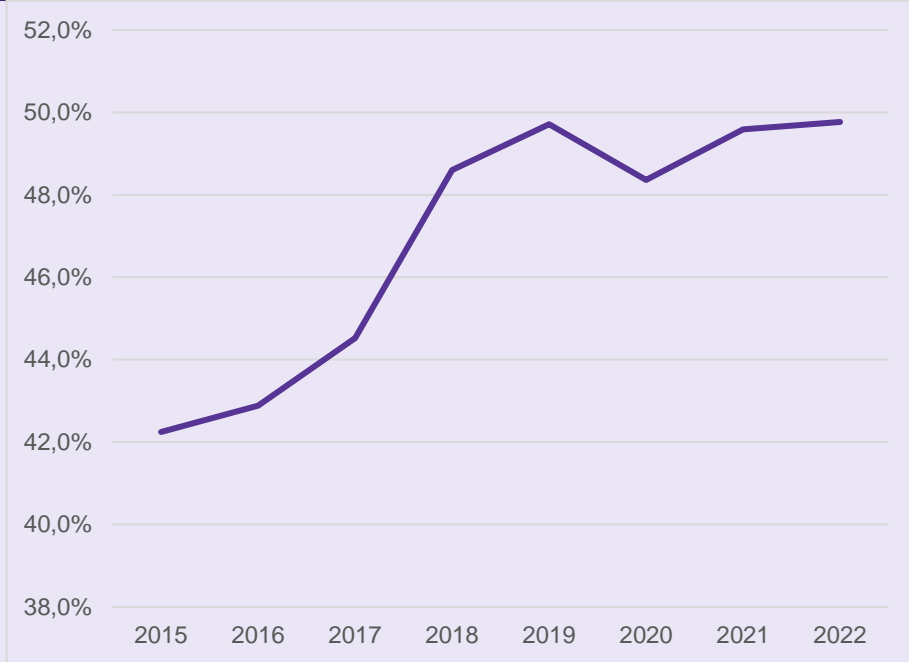
---

⁴ <https://www.ssb.no/statbank/table/11968/>

⁵ <https://www.ssb.no/statbank/table/07459/>

Den norske
2+2 model
bliver mere
og mere po-
pulær

Udviklingen i andelen af de norske elever (VG2'ere) der vælger at gå i lære efter at have afsluttet de første to år i skole i 2+2 modellen.

Kilde: Analyse fra SMVdanmark baseret på udtræk fra *ssb.no* & *dst.dk*

Konklusion og politikforslag

SMVdanmarks undersøgelse understreger, at der er et håndgribeligt potentiale i at lade sig inspirere på de norske erhvervsuddannelser, når det kommer til at øge gennemskueligheden og gøre de danske erhvervsuddannelser mere attraktive over for de unge.

SMVdanmark har følgende anbefalinger:

- Der bør godkendes lokale kommunale forsøgsordninger med hpx-modellen for at indsamle erfaringer med hpx'ens potentiale i Danmark. Et eksempel er forsøgsordningen i Aarhus Kommune.
- Kommuner har i dag pligt til at sikre et udbud af 10. klasse. Dette kan ændres til, at kommunerne har pligt til at sikre udbud af 10. klasse *eller* hpx.
- Børne- og Undervisningsministeriet bør gennemføre en dyberegående analyse af de norske erfaringer med 2+2 modellen. Fx for at afklare, hvordan man har struktureret balancen mellem boglige og praktiske fag, samt hvilke elementer i det norske system der er succesfulde og hvilke elementer nordmændene har udfordringer med for at undgå lignende i en dansk kontekst.
- Et muligt kommende hpx-tilbud bør sikre muligheden for horisontal transfer under uddannelsen for at undgå et "dead-end" ved at vælge en erhvervsuddannelse. Tilbuddet bør også have nok

volumen til at konkurrere med stx og fremstå som en samlet indgang til erhvervsuddannelserne med fokus på det sociale miljø.

- Finansieringen til en hpx-model kan med fordel delvist hentes ved at integrere de kommunale 10. klasser, der ikke har en dokumenteret positiv effekt, samt GF1 og dele af HF og/eller EUX.
- En mulig udbredelse af hpx bør dog ikke forhindre afklarede i at søge om direkte optag på en erhvervsuddannelse på GF2.
- Det bør overvejes at øge karakterkravet til stx og udvalgte erhvervsuddannelser, så hpx'en bliver det naturlige valg for flere unge, uden at deres uddannelsesmuligheder begrænses.

Kontakt

Politisk konsulent, Rasmus Jungersen Emborg tlf. 2176 4620, emborg@SMVdanmark.dk.

SMVdanmark, marts 2024